

Κίτρινο, Κόκκινο, Τρικολόρ, ή: Τάξη και Λαός

Gilles Dauvé¹

“ανθρώπινη οχλαγωγία, με όλη τη χυδαιότητα
των μικρών και των μεγάλων αναγκών,
με όλη τη στριγκιά αηδία για την αστυνομία που
την καταστέλλει”

Είναι μια υποβαθμισμένη δήλωση να πούμε ότι τα “Κίτρινα Γιλέκα” έχουν προκαλέσει ένα τσουνάμι σχολίων και αναλύσεων. Το κείμενο που ακολουθεί τονίζει μόνο μερικά παρερμηνευμένα ή παραμελημένα σημεία (και πιθανόν “χτυπάει” μερικές νότες παραφωνίας). Για μια σε βάθος ανάλυση, συνιστούμε το δοκίμιο του Tristan Leoni “Sur les Κίτρινα Γιλέκα” (προς το παρόν μόνο στα Γαλλικά: δείτε στο “Για περισσότερο διάβασμα” στο τέλος του παρόντος κειμένου).

Παρά τις ήττες

Αυτοί που αποκαλούν τον εαυτό τους Κίτρινα Γιλέκα δεν έχουν δράσει ως παράσιτα στους ταξικούς αγώνες για να τους παρεμποδίσουν ή να τους λειάνουν: είναι το αποτέλεσμα μια επίμονης αλλά ηττημένης προληπτικής αντίστασης, που έχει να τα βγάλει πέρα με μη ευνοϊκές συνθήκες.

Στη Γαλλία το 1995, ένα κύμα απεργιών, ιδιαίτερα το σταμάτημα των σιδηροδρόμων για 3 εβδομάδες, με μαζική λαϊκή υποστήριξη, προκάλεσε μια κυβερνητική οπισθοχώρηση σχετικά με τις μειώσεις των συντάξεων στον δημόσιο τομέα. Το 2005, τα προληπτικά προάστια² εξερράγησαν με ταραχές. Μερικούς μήνες αργότερα, μια εξέγερση σε ολόκληρη τη χώρα ανάγκασε την κυβέρνηση να βάλει στο ράφι ένα σχέδιο μείωσης μισθών για τους νέους που έμπαιναν στην αγορά εργασίας. Αυτές ήταν μισές νίκες σε έναν χαμένο πόλεμο. Το 2010, παρά τις πολυάριθμες διαδηλώσεις, το όριο συνταξιοδότησης αυξήθηκε και τα ποσά των συντάξεων μειώθηκαν. Το 2017, ενάντια σε ένα κύμα διαμαρτυριών, ο Εργασιακός Νόμος τροποποιήθηκε ώστε να κάνει ευκολότερες για τις επιχειρήσεις τις προσλήψεις και τις απολύσεις. Την άνοιξη του 2018, οι εργαζόμενοι στους σιδηροδρόμους κατέβηκαν σε μια μακράς διάρκειας διακοπόμενη απεργία που τελείωσε με ήττα.

Το αποτέλεσμα ήταν μια γενική απώλεια εμπιστοσύνης στην ικανότητα των συνδικάτων και των κομμάτων να υπερασπιστούν τα συμφέροντα των εργατών, σε συνδυασμό με μια αυξανόμενη δυσαρέσκεια με τη θεσμική πολιτική και την παρακμή του κοινοβουλίου ως “απορροφητή κραδασμών”: όταν η πλειοψηφία των ψηφοφόρων είπε ΟΧΙ στην Ευρωπαϊκή Συνθήκη το 2005 μόνο και μόνο για να έρθουν οι βουλευτές και οι γερουσιαστές να μετατρέψουν το ΟΧΙ τους σε ένα ΝΑΙ τρία χρόνια αργότερα, ο κόσμος άρχισε να αναρωτιέται πόση αξία έχουν πραγματικά οι ψήφοι τους.

Επομένως τα “Κίτρινα Γιλέκα” δεν είναι μια ιστορική σύμπτωση: αν και κανείς δεν θα μπορούσε να προβλέψει το κίνημα, ήταν προβλέψιμο ότι μια πεισματάρικη, αν και ανεπιτυχής, ανταρσία ανυπακοής θα παρέκαμπε τα συμβατικά κανάλια και θα παρήγαγε ένα κίνημα νέου τύπου.

Τα Κίτρινα Γιλέκα δεν αντιπροσωπεύουν μια συγκεκριμένη κατηγορία, ούτε καν ένα άθροισμα κατηγοριών. Είναι μια συλλογική εμπειρία τόσο πεισματάρικη όσο και ποικιλόμορφη και συγκεχυμένη. Το εύρος της μπορεί να μετρηθεί από τον αντίχτυπό της στα κοινωνικά δίκτυα αλλά, πιο ουσιαστικά, από τους αποκλεισμούς των κυκλικών κόμβων και τις πορείες στους δρόμους: 500.000 με ένα εκατομμύριο κόσμος πήρε μέρος σε τουλάχιστον μία από τις δράσεις των “Κίτρινων Γιλέκων”.

¹ Στμ. Μεταφρασμένο από εδώ: <https://www.troploin.fr/node/98>.

² Στμ. Τα περίφημα “banlieues”, στα Γαλλικά.

Όσον αφορά τη βία, ο καθένας καταλαβαίνει ότι η απλή, σύμφωνη με τον νόμο, δράση θα ταίριαζε μόνο με όμορφα κενά λόγια. Την 1η Δεκεμβρίου 2018, όπως και στις 16 Μαρτίου του 2019, χιλιάδες κόσμου που φορούσαν κίτρινα γιλέκα στέκονταν και παρέμεναν στη θέση τους μόλις λίγα μέτρα μακριά από ομάδες - που είχαν, φυσικά, πολύ λιγότερο κόσμο - οι οποίες έσπαζαν βιτρίνες, αυτοσχεδίαζαν προσωρινά οδοφράγματα και επιτίθονταν στην αστυνομία. Η "ειρηνική" πλειοψηφία δεν συνενώθηκε με την "βίαιη" μειοψηφία, ούτε απαραίτητα αποδεχόταν την συμπεριφορά της, αλλά ούτε απέρριπτε την μάχη στον δρόμο: η έλλειψη σεβασμού προς τον νόμο και την τάξη ήταν αποδεκτή ως συμβατή με τους στόχους των "Κίτρινων Γιλέκων", πιθανόν ως ένα συμπλήρωμα στις πορείες και τους αποκλεισμούς. Βία διά αντιπροσώπου. Συνολικά, οι προσπάθειες της κυβέρνησης, των κομμάτων και των ΜΜΕ να ξεχωρίσουν τους "καλούς" (εποικοδομητικά "Κίτρινα Γιλέκα") από τους "κακούς" (καταστροφείς ταραξίες) έχουν αποτύχει.

Παρ' όλα αυτά, μια τόσο μεγάλη κινητοποίηση δεν απέτρεψε την εξασθένιση του κινήματος.

Μετά από λίγες εβδομάδες, οι αποκλεισμοί δρόμων ήταν λιγότεροι αριθμητικά, εν μέρει εξαιτίας της αντίδρασης της αστυνομίας, και αυτό αποστέρησε τα Κίτρινα Γιλέκα από την οικονομική και πολιτική μαχητικότητα τους. Οι συγκεντρώσεις στους κόμβους μετατράπηκαν από σημεία αποκλεισμού σε σημεία συνάντησης και αντιπαράθεσης. Πολλοί άνθρωποι, που δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία στο να μοιράζονται συλλογικές δράσεις, απέκτησαν επίγνωση του εαυτού τους ως κοινωνικών ατόμων, κάτι που είναι ιδιαίτερα θετικό αλλά, με αυτόν τον τρόπο, είχαν πολύ λιγότερη επίδραση στη λειτουργία της κοινωνίας.

Εν τω μεταξύ, τα πλήθη που μαζεύονταν σε συνέλευση κάθε Σάββατο ήταν απόδειξη μιας ισχυρής επίμονης δέσμευσης. Παρά τους ξυλοδαρμούς, τους ακρωτηριασμούς, τις δικαστικές ποινές και την μπόλικη συκοφάντηση, τα Κίτρινα Γιλέκα δεν "έσπασαν" κάτω από την εξωτερική πίεση, συνέχισαν να καταλαμβάνουν τους δρόμους, αλλά το κίνημά τους ήταν ανίκανο να ανανεώσει τον εαυτό του. Η εβδομαδιαία επανάληψη των διαδηλώσεων από τις 17 Νοεμβρίου του 2018 και ύστερα, έδειξε μια ενέργεια με αντοχή και διάρκεια, αλλά και την απώλεια της ορμής ενός κινήματος σε αναζήτηση του εαυτού του, ανίκανου να σπάσει τον κύκλο της επανάληψης. Η αυτοοργανωμένη κοινότητα πάλης διαιώνιζε τον εαυτό της, αλλά τίποτα άλλο, και ήταν περισσότερο ένας αυτοσκοπός παρά ένα μέσο.

Εργάτης/προλετάριος

Στη Γαλλία, όπως και σε άλλες χώρες, η ιστορία είναι πλούσια σε μαζικές διαμαρτυρίες από την πλευρά μικροεπαγγελματιών και βιοτεχνών, και αν αυτές οι ομάδες ήταν η πλειοψηφία των Κίτρινων Γιλέκων τότε, χωρίς αμφιβολία, το κίνημα τους θα είχε δράσει και θα είχε αντιμετωπιστεί αρκετά διαφορετικά. Στην πραγματικότητα, παρά την αξιοπρόσεκτη παρουσία τους κατά τις πρώτες εβδομάδες, οι περισσότεροι μικροεπιχειρηματίες και έμποροι, δυσανεκτικοί από την μείωση στην προσέλευση του κόσμου εξαιτίας προβλημάτων στο κέντρο των πόλεων και στην κυκλοφορία (στη διάρκεια της υπερκατανάλωσης των Χριστουγέννων), απομακρύνθηκαν από τα Κίτρινα Γιλέκα. Τα Κίτρινα Γιλέκα της περιόδου 2018-2019 δεν ανήκουν στον "μικροαστικό" ή "μεσοαστικό" (έστω της κατώτερης μεσαίας τάξης) "ριζοσπαστισμό".

Πραγματικά, είτε ορίσουμε τους προλετάριους ως εκείνους "που δεν έχουν να χάσουν τίποτα άλλο από τις αλυσίδες τους" (*Κομμουνιστικό Μανιφέστο*, 1848), είτε ως "τους αποστερημένους, δηλαδή αυτούς που δεν έχουν ιδιοκτησία, αυτούς που δεν έχουν αποθέματα - και όχι τους κακοπληρωμένους" (Bordiga, 1949), ή ως "κάποιον που δεν έχει εξουσία πάνω στη ζωή του και το ξέρει" (*Καταστασιακή Διεθνής*, ν.9, 1964), η μεγάλη πλειοψηφία των Κίτρινων Γιλέκων ταιριάζει στους ορισμούς αυτούς. Αυτό δεν αποτελεί έκπληξη. Στατιστικά, γύρω στο 20% του εργατικού δυναμικού στη Γαλλία είναι χειρόνακτες εργάτες, και το 27% κάνει χαμηλά αμοιβώμενες ανειδίκευτες δουλειές "υπηρετικού προσωπικού" στον τομέα των υπηρεσιών.

Επίσης, υπάρχουν πάνω από ένα εκατομμύριο αυτοαπασχολούμενοι στη Γαλλία και τα Κίτρινα Γιλέκα περιλαμβάνουν κάμποσους από αυτούς. Οι περισσότεροι από αυτούς τους "μικρο-επιχειρηματίες" θα έπρεπε περισσότερο να αποκαλούνται επισφαλείς εργαζόμενοι καθώς με δυσκολία μπορούν να συντηρήσουν τους εαυτούς τους, πόσο δε μάλλον ένα νοικοκυριό, χωρίς καμιά σχεδόν ευκαιρία να γίνουν ποτέ "πραγματικά" αφεντικά, δηλαδή από εκείνους που έχουν ένα ελάχιστο κεφάλαιο ώστε να προσλάβουν υπαλλήλους.

Όσον δε αφορά τα “αποθέματα”, στη Γαλλία σήμερα, το 10% του πληθυσμού κατέχει 3.040 ευρώ σε διάφορα συνολικά περιουσιακά στοιχεία (έπιπλα, αποταμιεύσεις, ένα παλιό αυτοκίνητο κλπ.). Η μέση κληρονομιά που αφήνουν οι άνθρωποι είναι 32.255 ευρώ, και για το ένα τρίτο αυτό το ποσό είναι μικρότερο από 8.180 ευρώ. Αυτά λοιπόν για τον ευκατάστατο εργάτη και την ανάδυση μιας εκτεταμένης μεσαίας τάξης που τώρα περιλαμβάνει σχεδόν καθέναν από μας.

Γενικά μιλώντας, τα Κίτρινα Γιλέκα δεν είναι οι φτωχότεροι των φτωχών: τα φέρνουν ίσα-ίσα βόλτα, παρ’ όλα αυτά βρίσκονται συνήθως πάνω από το επίσημο όριο της φτώχειας, οπότε δεν δικαιούνται να λαμβάνουν κανένα επίδομα. Μπορεί να μην πέφτουν κοινωνικά, αλλά αισθάνονται μια αυξανόμενη προς τα κάτω πίεση στο επίπεδο της διαβίωσής τους.

Εν συντομία, σε αντίθεση με τις μάζες της οργανωμένης εργασίας, τα Κίτρινα Γιλέκα δουλεύουν σε πολύ μικρές επιχειρήσεις, ή έχουν τη δικιά τους μονοπρόσωπη επιχείρηση, έχουν δουλειές εκτός συνδικάτων, χωρίς ασφάλιση και χωρίς προστασία και, μέχρι πρόσφατα, δεν είχαν τη δυνατότητα ή τη διάθεση να εμπλακούν σε συλλογική δράση. Για τους περισσότερους το να κατέβουν στους δρόμους και να αποκλείσουν έναν δρόμο ήταν ένα πρώτο και ενδυναμωτικό βήμα, και έπρεπε να εφεύρουν τρόπους και μέσα δράσης συχνά διαφορετικά από αυτά των συνδικαλισμένων και πολιτικά οργανωμένων εργατών.

Το κομβικό ερώτημα, όμως, δεν είναι η κοινωνιολογία των Κίτρινων Γιλέκων, και συγκεκριμένα το ποσοστό των προλεταρίων ανάμεσά τους. Αυτό που έχει σημασία είναι το τι κάνουν, ποια θέματα βάζουν και ποια είναι η έκβαση για την οποία ελπίζουν.

Οι περισσότεροι/ες στα Κίτρινα Γιλέκα θεωρούν τους εαυτούς τους ως εργαζόμενους/ες, όχι προλεταρίους/ες: δεν τοποθετούν τον εαυτό τους στη σχέση μισθωτής εργασίας εναντίον κεφαλαίου. Σήμερα, με εξαίρεση λίγους πλούσιους που κάθονται και τους άνεργους, καθένας λέγεται ότι κάνει μια “δουλειά” κάποιου είδους και ο ιδιοκτήτης μιας μικρής μπουτίκ ρούχων συνηθίζει να λέει ότι ξοδεύει περισσότερες ώρες κάθε βδομάδα στο μαγαζί του απ’ ότι η πωλήτριά του. Με μεγάλη διαφορά, τα μόνα αφεντικά που στοχοποιούνται από τα Κίτρινα Γιλέκα είναι οι μεγιστάνες, οι χρηματιστές, οι τραπεζίτες, οι οικονομολόγοι, όλοι βδέλλες, που ρουφάνε το αίμα και ζουν σε βάρος όσων παράγουν τον πραγματικό πλούτο. Ο εχθρός δεν είναι τόσο ο επιχειρηματικός κόσμος ως Μεγάλες Επιχειρήσεις. Αυτό εξηγεί την μη δημοτικότητα του ζητήματος για το Παγκόσμιο Βασικό Εισόδημα που, για τα Κίτρινα Γιλέκα, βρωμάει φιλανθρωπία ή κρατική βοήθεια: αυτό θα πήγαινε κόντρα στον αυτοσεβασμό των αντρών και των γυναικών που θέλουν να μπορούν να ζουν από τη δουλειά τους.

Ένα ειδικό γνώρισμα των Κίτρινων Γιλέκων είναι ότι έχουν μια πρωτίστως προλεταριακή σύνθεση χωρίς να είναι ένα προλεταριακό κίνημα, επειδή δεν αντιδρούν ως εργάτες απέναντι – και πιθανόν κόντρα – σε αφεντικά.

Παγκόσμια, το κίνημα έχει μείνει έξω από τους εργασιακούς χώρους.

Σχεδόν όλα τα Κίτρινα Γιλέκα που έχουν δουλειές (μακράν η πλειοψηφία) έδρασε συλλογικά εκτός του ωραρίου εργασίας. Εκτός κάποιων αξιοπρόσεκτων, αλλά λίγων, εξαιρέσεων, δεν καλούν σε στάσεις εργασίας και υπήρξαν πολύ λίγες προσπάθειες αλληλεγγύης σε απεργίες που ήταν σε εξέλιξη. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι η ανταρσία των Κίτρινων Γιλέκων δεν κέντρισε κάποιες αναταραχές σε εργασιακούς χώρους. Στην περιορισμένη έκταση που υπήρξε κάποιο διστακτικό κοινό εγχείρημα (“Κίτρινα Γιλέκα, Κόκκινα Γιλέκα ή Χωρίς Γιλέκα, Ας Παλέψουμε Μαζί!”, μερικές φορές ακόμα και με τα επιπλέον πράσινα γιλέκα οικολόγων), η συμμαχία ήταν περισσότερο στα λόγια παρά πραγματική, μάλλον με αμοιβαία συμπάθεια παρά συνεργασία, σαν παράλληλες γραμμές που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να συναντηθούν. Οπότε, δεν υπάρχει “σύγκλιση αγώνων” για να μιλήσουμε γι’ αυτήν.

Για παράδειγμα, υπήρξε μια ευμεγέθους παρουσία γυναικών στις διαδηλώσεις και τους αποκλεισμούς δρόμων, ισχυρότερη από ό,τι στις περισσότερες συνηθισμένες πολιτικές ή συνδικαλιστικές δράσεις. Δεν είναι όλες οι γυναίκες στα Κίτρινα Γιλέκα μισθωτές, αλλά αρκετές από αυτές είναι, κάτι που αντιστοιχεί στην αναλογία των γυναικών στη μισθωτή εργασία. Σε πενήντα χρόνια, ενώ το εργατικό δυναμικό των αντρών στη Γαλλία αυξήθηκε από τα 13,3 εκατομμύρια μόλις στα 13,7 εκατομμύρια μεταξύ του 1968 και του 2017, η

απασχόληση των γυναικών ανέβηκε από τα 7,1 στα 12,9 εκατομμύρια. Αρκετές γυναίκες έχουν πάρει ενεργό μέρος σε πορείες και αποκλεισμούς δρόμων, αλλά ελάχιστες (αν υπάρχουν καν) έχουν καταφύγει στο ισχυρό “όπλο” της απεργίας που παρέχεται από τη δραστηριότητά τους στον εργασιακό χώρο. Η διατάραξη ή η παρεμπόδιση (έστω και μερικά) της λειτουργίας του σχολείου, του νηπιαγωγείου, της καντίνας του εργοστασίου, της καφετέριας του γραφείου ή των διοικητικών υπηρεσιών του δημαρχείου θα είχαν έναν ισχυρό οικονομικό και πολιτικό αντίτυπο. Η διοίκηση μπορεί να εκκενώσει τον χώρο εργασίας της εταιρείας ή ο διευθυντής του σχολείου να βοηθήσει με τα σχολικά γεύματα, αλλά είναι απίθανο να μπορέσουν να το κάνουν για περισσότερο από μια-δυο μέρες. Οι διακρίσεις φύλου στην αγορά εργασίας έχουν σαν αποτέλεσμα οι περισσότερες γυναίκες να είναι περιορισμένες σε χαμηλού στάτους κακοπληρωμένη απασχόληση αλλά αυτές οι δουλειές τις βάζουν επίσης σε μια θέση ισχύος, συχνά εξίσου στατηγική με αυτές των αντρών εργατών. Αν μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό από αυτές εκμεταλλεύτηκαν αυτή τη θέση, παρά την έντονη συμμετοχή τους στο κίνημα, αυτό δείχνει πόσο δύσκολο είναι γι’ αυτές – και για τους άντρες – να ξεπεράσουν το βάρος τριάντα χρόνων ήττας του εργατικού κινήματος.

Μια σύγκριση ίσως βοηθήσει. Αν και τα Κίτρινα Γιλέκα της περιόδου 2018-2019 και οι “ταραξίες” των *banlieue* του 2005 διαφέρουν, έχουν κάτι κοινό. Οι εξεγερμένοι του 2005 έμειναν στα προάστια και δεν προχώρησαν στην “πιο όμορφη λεωφόρο στον κόσμο”, αλλά η εξέγερσή τους έφτασε μια τέτοια ένταση που η κυβέρνηση ανακοίνωσε ένα καθεστώς έκτακτης ανάγκης και επέβαλε απαγόρευση κυκλοφορίας σε έναν αριθμό πόλεων. Και πάλι, παρά το κοινωνικό τους υπόβαθρο και το γεγονός ότι κάποιοι από αυτούς είχαν δουλειά, οι “ταραξίες” των *banlieue* δεν συνδέθηκαν με αγώνες σε εργασιακούς χώρους³, όπως θα συνέβαινε αν μάχονταν στους δρόμους επειδή ήθελαν να μπορούν – και επιθυμούσαν – να κάνουν το ίδιο και στο εργοστάσιο ή στο γραφείο. Οι απεργίες που έλαβαν χώρα στο διάστημα εκείνων των τριών εβδομάδων το 2005 εκδιπλώθηκαν χωριστά από την έκρηξη στα προάστια.

Ισότητα, αλληλεγγύη, ενότητα

Στη γενική συνέλευση των Κίτρινων Γιλέκων στη Saint-Nazaire (6-7 Απριλίου 2019), μια συμμετέχουσα κατήγγειλε την “ταξική περιφρόνηση” των εξουσιαστών για τους εξουσιαζόμενους, ενώ εξέφρασε τη χαρά της για το γεγονός ότι η συνέλευση συγκέντρωσε “τους πάντες”, από “ιδιοκτήτες επιχειρήσεων” μέχρι “αποδέκτες επιδομάτων”. Παρ’ όλα αυτά, τάξη σημαίνει κάτι περισσότερο από “περιφρόνηση”, προέρχεται από συγκεκριμένα συμφέροντα διαφορετικά από τα συμφέροντα αυτών που τυχαίνει να βρίσκονται σε μια άλλη τάξη. Το αφεντικό μιας μικρής εταιρείας παροχής υπηρεσιών, ο ιδιοκτήτης ενός καταστήματος υποδημάτων και ο υδραυλικός που απασχολεί ένα εργατικό δυναμικό πέντε ατόμων, όλοι θέλουν τους μισθούς χαμηλούς, τόσο όσο και ο πρόεδρος της Tesco.

Η συνοχή των Κίτρινων Γιλέκων εξαρτάται από την αγνόηση της ύπαρξης των τάξεων και από το να δρουν σαν να συντίθενται από τον πραγματικό εργαζόμενο λαό που αντιμετωπίζει μια απονομιμοποιημένη κυβέρνηση στην πληρωμή μιας ελάχιστης υπερπλούσιας ελίτ.

Αν και σταδιακά το αίτημα για μεγαλύτερους μισθούς έγινε συχνό στις αντιπαραθέσεις των Κίτρινων Γιλέκων (αρχικά, η έμφαση ήταν μόνο για την αύξηση του κατώτερου μισθού), η γραμμή της επίθεσής τους στοχεύει λιγότερο στη μισθωτή εργασία από ό,τι στο εισόδημα, δηλαδή την αγοραστική δύναμη. Για τα Κίτρινα Γιλέκα, το χρήμα είναι η ουσία του ζητήματος, χρήμα που κερδίζεται με την εργασία και αρπάζεται από τους φόρους και, κυρίως, αυτό που μπορεί να προσφέρει το χρήμα: μια “αξιοπρεπή” ζωή και αυτοεκτίμηση. Για τα Κίτρινα Γιλέκα, *ισότητα σημαίνει τη δυνατότητα του καθενός να βγάξει τα προς το ζην με τη δουλειά του ή τη δουλειά της, είτε είναι μισθωτός/μισθωτή είτε όχι.*

Όταν κάποιοι μένουν σε παλάτια ενώ άλλοι αναγκάζονται να κοιμούνται στον δρόμο, μια τέτοια κατάφωρη ανισότητα είναι ένα από τα αποκρουστικά και σοκαριστικά ορατά σημάδια ότι ο υπάρχων κόσμος χρειάζεται να αλλάξει.

³ Στμ. Ναι γιατί το κοινό στοιχείο είναι ίσως ότι και στα *banlieue* έχουμε να κάνουμε με μια σύνθεση περισσότερο “λούμπεν” προλεταριακή που, επίσης, δεν αναγνωρίζει τον εαυτό της ως προλεταριάτο (ή εργατική τάξη).

Όμως, η επίγνωση της ανισότητας δεν οδηγεί σε μια καλλίτερη κατανόηση των κοινωνικών ζητημάτων παρά μόνο αν ψάξουμε για την αιτία της άνιση κατανομής του πλούτου. Δίνοντας έμφαση στην ανισότητα δίνει προτεραιότητα στο ποσό των χρημάτων που έχει ο καθένας, πόσα βγάζει, κληρονομεί και επιστρέφει σε φόρους: παραβλέπει το βασικό γεγονός ότι η κοινωνική θέση που καταλαμβάνει καθένας/καθεμία από εμάς καθορίζει πόσο εύποροι ή φτωχοί είμαστε. Φυσικά, *ένας αστός είναι πλούσιος, αλλά είναι πλούσιος επειδή είναι αστός και όχι το ανάποδο*. Από τη στιγμή που σκέφτεται κανείς με όρους εισοδήματος τοποθετεί τον εαυτό του σε μια βαθιδική κλίμακα, με πολλαπλά επίπεδα από την κορυφή προς τον “πάτο”, στην εικόνα μιας σκάλας όπου όλοι ανεβοκατεβαίνουν από το ένα σκαλί στο άλλο. Αυτή η οπτική συγκαλύπτει την κατανόηση της κοινωνίας ως ενός συνόλου ομάδων που η καθεμία καθορίζεται από τη λειτουργία της.

Η κυρίαρχη άποψη μεταξύ των Κίτρινων Γιλέκων αποδέχεται τη συσσώρευση του πλούτου και την ανισότητα που αυτή συνεπάγεται, με την προϋπόθεση ότι παραμένει μετριοπαθής και δεν επιτρέπει σε κανέναν να εκμεταλλευθεί τη θέση του και να κυριαρχήσει πάνω στους άλλους. Εν ολίγοις, μέμφονται την κοινωνία ως άδικη και αγωνίζονται για έναν κόσμο στον οποίο κανείς δεν θα είναι ούτε πολύ πλούσιος ούτε πολύ φτωχός. Ούτε αριστοκράτες, ούτε ζητιάνοι, ούτε κερδοσκόποι, ούτε χαραμοφάδες. Η μόνη θεραπεία για την υπερβολική ανισότητα είναι η *δίκαιη αναδιανομή*: να πάρουμε από τους προκλητικά πλούσιους και να δώσουμε σε αυτούς που είναι άδικα φτωχοί. Όπως έχουν τα πράγματα σήμερα, με τους αστούς να έχουν το πάνω χέρι, αυτό το είδος πλατφόρμας της “πραγματικής Αριστεράς”, βασισμένη σε έναν αναθεωρημένο Κεϋνσιανισμό, είναι εξαιρετικά απίθανο να επιτευχθεί ή έστω καν να επιχειρηθεί, εκτός και αν προκύψει μια έξαρση αγώνων, κάτι που μέχρι στιγμής δεν διαφαίνεται στον ορίζοντα.

Επανεφευρίσκοντας έναν “λαό”

“Είμαστε η μητέρα πατρίδα, είμαστε θυμωμένοι και φοβόμαστε για το μέλλον των παιδιών μας”, έτσι διακήρυξε ένα κάλεσμα για μια κινητοποίηση στις 6 Ιανουαρίου. Η αυτο-αναγνώριση των Κίτρινων Γιλέκων ως λαού ανακαλεί την μετά το 1789 ρεπουμπλικανική ιδεολογία, που απεικονίζεται στο γκράφιτι “Μακρόν = Λουδοβίκος 16ος”. Το 2019 έχει επαναφεύρει την “κοινωνική δημοκρατία”, της οποίας το σημαντικό (αν όχι και κεντρικό) θέμα, από τη Γαλλική Επανάσταση μέχρι το 1848 και σε ολόκληρο τον 19ο αιώνα, ήταν ακριβώς το δικαίωμα στην εργασία. Αυτό ήταν και είναι κάτι περισσότερο από τη διεκδίκηση απλώς εργασιακών δικαιωμάτων ή θέσεων εργασίας για όλους: απαιτεί τη δυνατότητα για τον καθένα να βγάζει τα προς το ζην από τη δουλειά του καθώς και μια αξιοπρεπή ζωή, δηλαδή τη δυνατότητα να υποστηρίξει την οικογένειά του/της (σε ένα όχι μακρινό παρελθόν, ο άντρας εργάτης, ιδιαίτερα αν ήταν εξειδικευμένος, περηφανευόταν για τον εαυτό του ότι ήταν ο βασικός ή ο μοναδικός κουβαλητής για την οικογένεια· σήμερα, ο “κουβαλητής” για την οικογένεια είναι συχνά μια ανύπαντρη μητέρα).

Στις απόγειό του, το – σήμερα παρακμασμένο αλλά όχι εντελώς αχρηστευμένο - εργατικό κίνημα θα ανέβαζε στο τραίνο του αρκετά στοιχεία εκτός της εργατικής τάξης για να εξασφαλίσει μια τακτική εκλογική υποστήριξη, χάρις στις ψήφους από μικρούς αγρότες (σε χώρες όπως η Γαλλία και η Ιταλία), και από εκείνες τις ομάδες που παλιά αποκαλούνταν “μικροαστοί” και τώρα πιο συχνά “μισθωτή μεσαία τάξη”.

Τα σοσιαλδημοκρατικά και σταλινικά κόμματα έφεραν μαζί έναν “λαό” γύρω από την οργανωμένη εργασία. Σε μια εργατική γειτονιά δεν ανήκουν όλοι στην εργατική τάξη. Ένας αριθμός από μικρομαγαζάτορες, δασκάλους, υπαλλήλους και εργαζόμενους στον δημόσιο τομέα θα υποστήριζαν τους εργάτες ώστε να σχηματίσουν ένα λαϊκό υπόβαθρο, *ο πυρήνας του οποίου ήταν η βιομηχανική εργοστασιακή εργασία*.

Το Γαλλικό ΚΚ ήταν ένα από τα ισχυρότερα στον Δυτικό κόσμο αλλά δεν ήταν το μοναδικό στην υιοθέτηση μιας πατριωτικής εικόνας, ισχυριζόμενο ότι είναι πιο “εθνικό” από την “κοσμοπολίτικη” μπουρζουαζία. Κάθε συνέδριο του ΓΚΚ τελείωνε με τους αντιπροσώπους να τραγουδούν τόσο τη Διεθνή όσο και την Μασσαλιώτιδα και ήταν συνηθισμένο για καταληψίες εργοστασίων να ανεβάζουν στις πύλες του εργοστασίου τόσο κόκκινες όσο και τρικολόρ σημαίες.

Από τότε που το ΓΚΚ έχασε την ενοποιητική του δύναμη, πολλές από τις συνιστώσες (εργατική τάξη και μη-εργατική τάξη) που συνήθιζε να υπερασπίζεται να και συνασπίζει, βρίσκονται τώρα να είναι πολιτικά ορφανές αναζητώντας οποιαδήποτε αίσθηση κοινότητας μοιάζει να είναι διαθέσιμη. Μια λύση είναι ένα “μαζί”

δομημένο πλέον όχι γύρω από έναν πυρήνα της εργατικής τάξης αλλά, μάλλον, έναν κοινό λαό ενωμένο από το γεγονός ότι τυχάνει να ζουν στη Γαλλία, κάτι που μπορεί να συνεπάγεται εθνικισμό ή ξενοφοβία – αλλά όχι απαραίτητα. Στην πραγματικότητα, το “μεταναστευτικό ζήτημα” και η Ευρωπαϊκή Ένωση παίζουν έναν υποδεέστερο ρόλο στις αντιπαραθέσεις και τα αιτήματα των Κίτρινων Γιλέκων (σε αντίθεση με το Εθνικό Μέτωπο – τώρα Εθνικό Συναγερμό – που πάντα αντιμετωπίζει τη μετανάστευση και τη γαλλική “κυριαρχία απέναντι στην παγκοσμιοποίηση” ως το κύριο θέμα του).

Εν συντομία, η καλλίτερη προσβάσιμη ταυτότητα αυτή τη στιγμή είναι να ανήκει κανείς σε έναν εργαζόμενο λαό, με την ευρύτερη δυνατή έννοια. Αυτό εξηγεί γιατί πολλοί άντρες και γυναίκες που, για παράδειγμα, είναι αδιάφοροι ή ακόμα και εχθρικοί στις απεργίες μπορούν να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους ως “Κίτρινα Γιλέκα”, και να συμπάσχουν μαζί τους, έστω και χωρίς να παίρνουν μέρος στις δράσεις, μερικές φορές απλά δείχνοντας ένα κίτρινο γιλέκο στο μπαμπρίζ του αυτοκινήτου ή επισκεπτόμενοι/ες έναν ιστότοπο φιλικό προς το κίνημα. Οι απεργίες είναι διχαστικές, αλλά ο “λαός” δεν γνωρίζει διαιρέσεις, αλλιώς δεν θα ήταν πλέον λαός, και οι εσωτερικές διαμάχες είναι προάγγελος κοινωνικής αναταραχής.

Αφού η παραδοσιακή πολιτική, τα κόμματα, ακόμα και τα συνδικάτα, είναι παράγοντες ρήξης τι συνενώνει τον λαό; Συνήθως κοινωνικά κινήματα που τρέφονται (και πνίγονται) από μια υπεραφθονία μύθων: στη Γαλλία η Ημέρα της Βαστίλλης στις 14 Ιουλίου, οι Ιακωβίνοι του 1793, η εκθρόνιση της μοναρχίας το 1830, η εξέγερση των εργατών τον Ιούνιο του 1848, η Κομμούνα του 1871, η Αντίσταση της περιόδου 1940-1944 κλπ. Το 2018-2019, μια μοναδική ιστορική αναφορά κυριαρχεί σε όλες τις άλλες: η δημοκρατική Γαλλία, η κοινωνική δημοκρατία και αντί της κόκκινης σημαίας η πανταχού παρούσα τρικολόρ.

Ένας λαός χρειάζεται ομοσπονδιακές μορφές και μάχεται για τις εικόνες του. Ζωγραφίζοντας “τα Κίτρινα Γιλέκα Θα Θριαμβεύσουν” στην Αψίδα του Θριάμβου στο Παρίσι, σήμαινε ότι ο λαός επανα-ιδιοποιείται ένα από τα πιο σημαντικά ρεπουμπλικανικά σημεία, ένα πολιτικό ιερό που υποτίθεται έχει υφαρπαχθεί από μια μη νομιμοποιημένη ελίτ. Λες και υπήρχε μια παραβίαση συμβολαίου ανάμεσα στην κυβέρνηση και τον λαό: η εξουσία του Κράτους δεν ταυτίζεται πλέον με τον μέσο άντρα ή γυναίκα. Μέσα στο κίνημα, ο ακρωτηριασμός του προσώπου του αγάλματος μιας εξαγριωμένης γυναίκας (που ενθάρρυνε εθελοντές του 1792 στον δρόμο τους για την υπεράσπιση της επαναστατικής Γαλλίας που βρισκόταν σε πόλεμο με αντιδραστικές μοναρχίες) ήταν μια αντίδραση σε αυτό που τα Κίτρινα Γιλέκα θεωρούσαν ως την “παραμόρφωση” στον 21ο αιώνα της αληθινής Γαλλίας από μια προνομιούχα μειοψηφία.

Αυτονομία

Μια σταθερά της ριζοσπαστικής κριτικής είναι να αναδεικνύει και να υποστηρίζει κάθε προλεταριακή δράση που έρχεται σε ρήξη με το Κράτος ή τον γραφειοκρατικό έλεγχο: οι επαναστάτες προάγουν την αυτοοργάνωση, την απεργία από τα κάτω, τις γενικές συνελεύσεις ως ένα κυρίαρχο σώμα, την άμεση δημοκρατία...Από αυτή την άποψη, το ελευθεριακό σύνθημα, “Κάτω οι Ηγέτες!”, θα μπορούσε να ληφθεί ως μια πρωταρχική κραυγή διαμαρτυρίας των “Κίτρινων Γιλέκων”. Όμως, καθώς ξεδιπλώνεται η δραστηριότητά τους, η αυτονομία από το να είναι αναγκαία, γίνεται ουσιώδης. Τα “Κίτρινα Γιλέκα” αυτοοργανώνουν τα “Κίτρινα Γιλέκα”, των οποίων το πρόγραμμα είναι πρώτα απ’ όλα να βρεθούν και να δρουν μαζί, ειρηνικά αν μπορούν, παράνομα αν πρέπει, αλλά η εξέγερση επαναλαμβάνει τον εαυτό της το ένα Σάββατο μετά το άλλο: ποτέ δεν πηγαίνει πιο πέρα από τους αρχικούς της στόχους, ούτε αμφισβητεί τα όριά της.

Μιλώντας για τα “Κίτρινα Γιλέκα”, όπως έχουμε κάνει από την αρχή αυτού του άρθρου, ίσως φανεί ότι τα αντιμετωπίζουμε ως μια ολότητα και αγνοούμε την ποικιλομορφία τους, με άλλα λόγια ότι τα “ουσιοποιούμε”⁴. Αλλά έτσι είναι ακριβώς που τα Κίτρινα Γιλέκα επιθυμούν να θεωρούνται. Καλώς ή κακώς, αντλούν την ενέργειά τους από μια ικανότητα να μην επιδέχονται ορισμού εκτός από του εαυτού τους ως ολότητας. Η αντοχή τους δεν θέλει άλλο όνομα από το “Τα Κίτρινα Γιλέκα” και για αυτά αυτό το συλλογικό όνομα είναι αρκετό. Ένα εξαιρετικά καλοδιαλεγμένο σημάδι αμοιβαίας αναγνώρισης. Το γιλέκο με την υψηλή ορατότητα είναι περισσότερο ένα πανωφόρι παρά ένα κομμάτι υφάσματος. Το κίτρινο γιλέκο σχετίζεται περισσότερο με δουλειές συχνά χειρονακτικές και όχι καλά αμοιβόμενες (οδικά έργα, κατασκευές, σιδηρόδρομοι

⁴ Στμ. Στο πρωτότυπο: *essentialise*. Ότι τους αποδίδεται μια “ουσία”.

κλπ.). Αλλά, αν και σχετίζεται με τη δουλειά, δεν είναι απλά ένα ρούχο εργασίας, με την έννοια που τα *donkey jacket*⁵ ήταν και, σε μεγάλο βαθμό, εξακολουθούν να είναι τυπικά της εργατικής τάξης: είναι προστατευτικός ρουχισμός που μπορεί να φορεθεί πάνω από ένα παλτό ή σακάκι χωρίς τον περιορισμό μιας στολής. Η “υψηλή ορατότητα” ενσαρκώνει το πρόγραμμα των Κίτρινων Γιλέκων: το αίτημα για το δικαίωμα στη δουλειά με συνθήκες που να προστατεύουν τον εργάτη και την οικογένεια. Ενώ ένας αριθμός μειονοτήτων, ιδιαίτερα σεξουαλικών, δίνουν μια δύσκολη μάχη ενάντια στην κοινωνική “αορατοποίηση”, χρειάστηκαν μόλις λίγες μέρες ώστε τα Κίτρινα Γιλέκα να πετύχουν πανεθνική ακόμα και διεθνή ορατότητα.

Τα κίτρινα γιλέκα βοηθούν να οριστεί ένα “μαζί” χωρίς αναφορά σε ένα συγκεκριμένο δόγμα, ιδεολογία ή κόμμα, τίποτα άλλο εκτός από την κληρονομιά ενός δημοκρατικού έθνους, την οποία τα Κίτρινα Γιλέκα αποφεύγουν να αναφέρουν ρητά: είναι ικανοποιημένοι με τα κοινής αποδοχής σύμβολα όπως η γαλλική σημαία, χωρίς καμιά ουσιαστικά εθνικιστική συνυποδήλωση (αν και μειοψηφία, “μη-λευκοί/μη-λευκές” άντρες και γυναίκες είναι μέρος των Κίτρινων Γιλέκων). Οι μόνοι που ξεπροβάλλουν με θεωρίες είναι διανοούμενοι ή ακτιβιστές, αλλά αυτοί παραμένουν στο περιθώριο ενός κινήματος που δεν εμπιστεύεται το δόγμα και δεν παίζουν κανέναν ηγετικό ρόλο σε μια συνάθροιση που είναι επιφυλακτική στους ηγέτες. Το μόνο θέμα στο οποίο συμφωνούν τα Κίτρινα Γιλέκα είναι το δημοψήφισμα που προτείνεται με λαϊκή πρωτοβουλία, και το οποίο δεν έχει ρεαλιστική πολιτική διέξοδο: προσφέρει στα Κίτρινα Γιλέκα ένα ιδεατό ενοποιητικό στοιχείο, σχεδόν πολύ καλό για να είναι αληθινό, πολύ ουτοπικό για να δημιουργήσει πιθανές πολιτικές διαφωνίες μεταξύ τους, μιας και στερούνται των μέσων για να το επιβάλουν τώρα ή στο ορατό μέλλον.

Ο ρεφορμισμός πέρσι και σήμερα

Παρά την απόρριψη όλων των υπαρχόντων κομμάτων και την άρνησή τους να οικοδομήσουν ένα καινούριο, τα Κίτρινα Γιλέκα αναβιώνουν τυπικά ρεφορμιστικά στοιχεία.

Σε μια μεγάλη πλειοψηφία περιπτώσεων, όπως και τα Κίτρινα Γιλέκα, το εργατικό κίνημα – με την ευρύτερη έννοια – επίσης περιορίζει τις τάξεις σε μια αντίθεση πλουσίων εναντίον φτωχών: με τη λέξη μπουρζουαζία εννοούν μόνο τους πάμπλουτους επιχειρηματίες και τους ολιγάρχες της οικονομίας και με τη λέξη καπιταλισμό μόνο τα τραστ και τα μονοπώλια.

Επιπλέον, το εργατικό κίνημα μπορεί να ισχυρίζεται ότι μάχεται την εκμετάλλευση αλλά, στην πραγματικότητα, δρα στο επίπεδο την σχέσεων διανομής: όπως και τα Κίτρινα Γιλέκα, απαιτεί περισσότερα λεφτά. Όταν μία από τις πρωτοπόρους του κινήματος ρώτησε την κυβέρνηση “Τι κάνετε με τα χρήματά μας;”, απηχούσε, χωρίς να το ξέρει, το σύνθημα του Γαλλικού ΚΚ: “Ας πάρουμε τα λεφτά μας πίσω”. Από την “λάιτ” Αριστερά μέχρι τους πρώην Τροτσκιστές, μέσω των πρώην Σταλινικών, σχεδόν όλοι συμφωνούν με τη μια ή την άλλη εκδοχή ενός σχήματος αναδιανομής (“Ας μοιράσουμε τον πλούτο”, “Μοιράστε τον πλούτο”...).

Όταν ο μισθωτός αποτυγχάνει να πάρει έναν μεγαλύτερο μισθό φτάνοντας στην πηγή του (εκεί που αναπαράγεται η σχέση κεφάλαιο/εργασία) μέσω της άμεσης αντιπαράθεσης με το αφεντικό, το αίτημά του κινείται προς το αποτέλεσμα αυτής της σχέσης: χρήμα, που ο καθένας το έχει, αν και σε εξαιρετικά διαφορετικές ποσότητες. Ο άστεγος, ο Διευθύνων Σύμβουλος, ο ιδιοκτήτης της υπεραγοράς όπως και ο ταμίας, όλοι παίρνουν μέρος σε μια παγκόσμια ροή χρήματος. Τότε, ο μισθωτός δεν στέκει πλέον απέναντι στο κεφάλαιο, απευθύνεται στις δημόσιες αρχές που έχουν κάποια ρυθμιστική δύναμη πάνω στην ανακατανομή του υπάρχοντος πλούτου. Ανάλογα με την ένταση της πίεσης που μπορούν να ασκήσουν οι προλετάριοι, το Κράτος θα τους χαρίσει ή όχι μια πιο “δίκαιη” συμφωνία μέσω ενός κατώτατου μισθού, των συντάξεων για τους πιο ηλικιωμένους και επιδομάτων ανεργίας, κλιμακωτών φορολογικών συντελεστών κλπ.

5 Στμ. Τύπος σακακιού που σχεδιάστηκε από τον Άγγλο George Key το 1888 και έγινε τυπικό ρούχο για τους χειρόνακτες εργάτες στη Βρετανία καθώς και για τα μέλη των συδικάτων και της πολιτικής αριστεράς. Το όνομα “*donkey*” προέρχεται από το ότι πολλοί από τους εργάτες που το φορούσαν δούλευαν στις λεγόμενες “γαϊδουρομηχανές” [*donkey engines*], ατμομηχανές με ευρεία χρήση στην υλοτομία, τις εξορύξεις και την ναυτιλία.

Όπως είναι καλά γνωστό, στην Ευρώπη και τη βόρεια Αμερική, η οργανωμένη εργασία φθίνει, οι πραγματικοί μισθοί και οι κοινωνικές παροχές έχουν μειωθεί και οι κυβερνήσεις έχουν αυξήσει τα φορολογικά βάρη πάνω στους εργαζόμενους ενώ μοιράζουν ακόμα περισσότερα φορολογικά δώρα στις επιχειρήσεις: περικοπές φόρων για τους πλούσιους, σαν ένα κράτος πρόνοιας από την ανάποδη. Στη Γαλλία, η απόρριψη μιας αύξησης στον φόρο καυσίμων διαμορφώθηκε σε μια ευρύτερη και πιο βαθιά κραυγή, που έφερε μαζί ετερογενείς ομάδες γύρω από έναν κοινό στόχο: την αποκατάσταση ενός δημοκρατικού δημοσίου σώματος, ενός σώματος που να αντιπροσωπεύει και να προστατεύει αληθινά τον “πραγματικό” λαό.

Η απόδοση προτεραιότητας στην αγοραστική δύναμη αντανakλά μια πολιτική στάση. Το εισόδημα του μισθωτού πηγάζει από την εργασία του. Για το αφεντικό, πηγάζει από τη δουλειά του μισθωτού. Αλλά όταν ερχόμαστε στο χρήμα, και για τους δύο, τα ποσά που τους είναι διαθέσιμα εξαρτώνται επίσης σε μεγάλο βαθμό από το πόσα πρέπει να δώσουν στο Κράτος και από το πόσα λαμβάνουν μέσω δημοσίων υπηρεσιών, επιδομάτων κλπ. Τόσο ο ιδιοκτήτης ενός μεγάλου εστιατορίου όσο και ο λαντζέρης του πιστεύουν ότι πληρώνουν πάρα πολλά σε φόρους γι’ αυτά που παίρνουν πίσω. Άλλωστε και οι δύο μπορεί να οδηγούν ένα αμάξι ντίζελ οπότε και οι δυο τιμωρούνται οικονομικά από την αύξηση στο κόστος των καυσίμων.

Είναι απίθανο οποιοσδήποτε ιδιοκτήτης ενός μεγάλου εστιατορίου να συμμετέχει στους αποκλεισμούς των δρόμων αλλά το ζήτημα της αγοραστικής δύναμης είναι ένα πολύ ισχυρό ενοποιητικό στοιχείο. Φυσικά, τα συμφέροντα του ιδιοκτήτη του καταστήματος υποδημάτων είναι αντίθετα με αυτά της πωλήτριας: ένας υψηλότερος μισθός για την δεύτερη θα έβλαπτε τα ωφέλη του πρώτου. Παρ’ όλα αυτά, τα Κίτρινα Γιλέκα τα καταφέρνουν με αυτή την αντίφαση επειδή δεν στοχοποιούν την καπιταλιστική κοινωνική σχέση. Είναι καθήκον και υποχρέωση των δημοσίων αρχών να επιβάλλουν την ισότητα απέναντι στους φόρους (όχι άλλες περικοπές φόρων για τους πλούσιους: στον καθένα ανάλογα με τους πόρους του), και να ρυθμίσει τον ανταγωνισμό (οι υπεραγορές θα πρέπει να πληρώνουν τους γαλακτοπαραγωγούς μια κανονική τιμή για το κόστος παραγωγής). Ελπίζουν να επανορθώσουν την κοινωνική αδικία με την δημόσια δικαιοσύνη και να μετατρέψουν το Κράτος από έναν αντίπαλο σε έναν συνεταιίρο, αλλά ένα ανακαινισμένο Κράτος, κάτω από τον έλεγχο των πολιτών χάρις στα συχνά δημοψηφίσματα οργανωμένα με λαϊκή πρωτοβουλία.

Μια μεγάλη διαφορά, όμως, ανάμεσα στον παραδοσιακό ρεφορμισμό και τα Κίτρινα Γιλέκα είναι ότι αρνούνται οποιαδήποτε διαμεσολάβηση: ούτε παρεμβάσεις από τα έξω (κόμματα, συνδικάτα), ούτε από τις ίδιες τις τάξεις τους (όχι ηγέτες). Αυτός ο “ξεσηκωμός πολιτών” κάνει ό,τι μπορεί για να αποστασιοποιηθεί από τα πάντα εκτός από τον εαυτό του. “Όχι Συνδικάτα/Όχι Πολιτική/Μόνο ο Λαός”, διακηρύσσει ένα πλακάτ: η αυτοαναγνώριση του λαού συνοψίζει το πρόγραμμα του λαού. Στην ατζέντα δεν περιλαμβάνονται ούτε κάποια εύλογη μεταρρύθμιση ούτε μια επαναστατική επιδιόρθωση. Αν η πολιτική είναι, όπως είπε ο Βίτσαρκ, η “τέχνη του δυνατού, του εφικτού”, η τέχνη της επιδίωξης και του μοιράσματος της εξουσίας, της διακυβέρνησης και της συμφιλίωσης, τότε τα Κίτρινα Γιλέκα δεν κάνουν πολιτική. Κυριολεκτικά, ζητούν το αδύνατο.

Αστική εξουσία

Το Κράτος και οι πολιτικοί και μηντιακοί υποστηρικτές τους αποσβολώθηκαν από την “εισβολή” και την αποφασιστικότητα των Κίτρινων Γιλέκων. Οι κυβερνώντες πάντα δυσκολεύονται να φανταστούν ότι οι κυβερνώμενοι είναι ικανοί να ξεγεληθούν: γι’ αυτούς ο εκρηγνυόμενος όχλος δεν είναι απλά αδιανόητος, είναι παράλογος. Στη συνέχεια, η κυβέρνηση συνήλθε (οι χειριζόμενοι την εξουσία έχουν ξεπεράσει και παλιότερα κοινωνικές καταιγίδες) και συνέχισε στον δρόμο που ακολουθούσε εδώ και μερικά χρόνια. Τώρα “η εκτελεστική εξουσία ενός μοντέρνου κράτους δεν είναι παρά μια επιτροπή για την διαχείριση των κοινών υποθέσεων ολόκληρης της μπουρζουαζίας”, όπως έγραψε ο Μαρξ το 1848.

Απορρίπτοντας ακόμα και πολύ μετριοπαθείς προτάσεις για να μαλακώσει τη γραμμή του, ο επικεφαλής του Κράτους παρέμεινε σταθερός στην πορεία. Δεν πρέπει να αναμένεται καμιά αύξηση μισθών, ο στόχος παραμένει η ανάπτυξη του “παραγωγικού κεφαλαίου”, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις να μπορούν να ανταγωνιστούν στην παγκόσμια αγορά, και είναι κανονικό και λογικό οι πλούσιοι να παραμένουν πλούσιοι (αυτοί δεν είναι, άλλωστε, που δημιουργούν τον πλούτο και παίρνουν τα ρίσκα;). Οι διαδηλωτές πρέπει να χτυπη-

θούν με πλαστικές σφαίρες⁶ μέχρι να υποταχθούν. Συν μερικές δευτερεύουσες παραχωρήσεις, για να χρωσθεί το χάπι...στην πραγματικότητα περισσότερο απ' ό,τι πέτυχαν οι καθοδηγούμενοι από τα συνδικάτα αγώνες τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτή είναι η προληπτική αρχή της μπουρζουαζίας, στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο της.

Το βασικό είναι ότι το “Φορντιστικό-κεϋνσιανό” κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας θα συνεχίσει να ξηλώνεται. Η εκ νέου εισαγωγή του φόρου για τους πλούσιους δεν θα φτωχοποιούσε την άρχουσα τάξη και ίσως να κάλμαρε λίγο τη λαϊκή οργή, αλλά η υποχώρηση στο συγκεκριμένο ζήτημα θα ήταν ένα σημάδι αδυναμίας και γιατί θα έπρεπε οι υπερ-πλούσιοι να αρκεστούν στα 9,9 εκατομμύρια όταν μπορούν να έχουν 10;

Ο Μακρόν φημίζεται για τον επαναλαμβανόμενο χλευασμό τους για τους στερημένους τα πάντα, αποκαλώντας τους “χαραμοφάηδες”, “αγράμματους”, “αυτοί που δεν κάνουν τίποτα”, κλπ. Είτε χωρίς υπολογισμό είτε εσκεμμένοι, οι χαρακτηρισμοί αυτοί εκφράζουν ανοιχτά την ταξική περιφρόνηση που οι αστοί συνήθως κρατούν μέσα τους. Αυτό είναι αναμενόμενο σε μια κατάσταση που οι κυβερνώντες έχουν το πάνω χέρι και δεν φοβούνται να βεβαιώσουν την κυριαρχία τους δημοσίως. Είναι καλά εδραιωμένο – αν και συνήθως απαρατήρητο – γεγονός ότι *οι αστοί έχουν πολύ μεγαλύτερη ταξική συνείδηση από τους προλετάριους*. Τα Κίτρινα Γιλέκα είναι ένα ευρύ δυναμικό κίνημα, με ένα διογκούμενο ρεύμα υποστήριξης, που όμως είναι ανίκανο να αμφισβητήσει μια ισορροπία εξουσίας που είναι σε όφελος της αστικής τάξης από τη δεκαετία του 1980.

Η δύναμη του αρνητικού εναντίον της πολιτικής

Τα Κίτρινα Γιλέκα έχουν τη δύναμη του “έργου του αρνητικού”: η ιστορία προχωρά μόνο με βίαιες οδυνηρές αντιθέσεις, “άγριες” και “ακατάληπτες” αρνήσεις που αρχικά μοιάζουν να μην οδηγούν πουθενά, και συνεπώς εκλαμβάνονται ως άτοπες, καταστροφικές και εγκληματικές από τους υπερασπιστές της υπάρχουσας κοινωνικής τάξης.

Η ιδιομορφία των Κίτρινων Γιλέκων είναι ότι είναι αρνητικοί και ως προς το ίδιο τους το κίνημα: αρνούνται να δώσουν στον εαυτό τους τα αναγκαία μέσα για τους σκοπούς τους. Αυτο-ηττώνται με την έννοια ότι δεν εμπλέκονται στην πολιτική μάχη όπως την γνωρίζουμε συνήθως.

Όσον αφορά το εκλογικό όφελος που η ακροδεξιά ίσως αντλήσει από τη δυσαρέσκεια των Κίτρινων Γιλέκων, αυτό δεν είναι περισσότερο ενδεικτικό για το κίνημα από ό,τι ήταν οι εκλογές μετά τον Μάη του 1968. Εκείνες οι εκλογές δεν αποκάλυψαν το αληθινό νόημα μιας γενικής απεργίας 3 εβδομάδων και ενός κοινωνικού σεισμού (για την ιστορία, τον Ιούνιο του 1968 η Γκωλική δεξιά κέρδισε μια απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Έναν χρόνο αργότερα, στις προεδρικές εκλογές, η παλιά Αριστερά απέτυχε οικτρά (5%), το ΚΚ είχε τις αλκυονίδες μέρες του (21%) που δεν κράτησαν πολύ γιατί το 1981 το νεογέννητο Σοσιαλιστικό Κόμμα ήρθε στην εξουσία με το ΚΚ ως - πολύ ελάσσονα – συνεταιίρο). Μετά από ένα έντονο κοινωνικό κίνημα αυτό που βγαίνει από τις κάλπες είναι τουλάχιστον τόσο σημαντικό για τα όριά του – και τον χαμό του – όσο και για την εσωτερική του φύση. Επιπλέον, το Εθνικό Μέτωπο/Εθνικός Συναγερμός δεν περίμενε τα Κίτρινα Γιλέκα για να αναπτυχθεί και να ευημερήσει.

Στις ευρωεκλογές του Μαΐου του 2019, η μια χούφτα των Κίτρινων Γιλέκων, που ισχυρίζονταν ότι αντιπροσώπευαν το κίνημα, δεν ήταν παρά ένα περιθωριακό φαινόμενο και κανείς δεν ξεπλάγη με την κακή επίδοσή τους. Τα Κίτρινα Γιλέκα επιθυμούν να ακούγονται μάλλον μέσα από την άμεση δράση και όχι την κάλπη, οπότε δεν νοιάζονταν περισσότερο για την εκστρατεία των ευρωεκλογών του 2019 από όσο νοιάζονται συνήθως για τις άλλες. Οι περισσότεροι ψήφισαν απλά τον Μάιο του 2019 όπως ψήφισαν και πριν, μερικοί υπέρ του Εθνικού Μετώπου, άλλοι – αρκετοί σε αριθμό – δεν μπόρεσαν στον κόπο να πάνε στις κάλπες. Το μεγαλύτερο “εργατικό κόμμα” στη Γαλλία είναι αυτό της αποχής. Η αποχή έφτασε σε ποσοστό ρεκόρ στις προεδρικές εκλογές του 2017 αλλά έφτασε στο 69% μεταξύ των χειρόνακτων εργατών, στο 65% μεταξύ των εργατών γραφείου και μόνο στο 50% μεταξύ των διευθυντικών στελεχών, των μεσαίων μάνατζερ, των καλοπληρωμένων λευκών-κολλάρων και ανθρώπων που τους έχει παραχωρηθεί έστω και ελάχιστη εξουσία. Όσο χαμηλότερο το εισόδημα και η κοινωνική σου θέση, τόσο λιγότερο ψηφίζεις.

6 Στμ. Στο πρωτότυπο: *flash-balled to submission*.

Τα Κίτρινα Γιλέκα δεν είναι το πρώτο κίνημα που υιοθετούν μια πολιτική στάση ενώ απέχουν ταυτόχρονα από αυτό που είναι γνωστό ως πολιτική, δεν νοιάζονται, όμως, ούτε να εφεύρουν καινούριες πολιτικές μορφές. Αυτή η αντίφαση τα γλιτώνει από την “αφομοίωση” και αποτρέπει επίσης τις ενέργειές τους από το να έχουν πραγματικές συνέπειες, γιατί υπάρχουν μόνο δυο τρόποι με τους οποίους θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν: ή παλεύοντας για πλήρη αλλαγή (επανάσταση) ή πιέζοντας για πολύ καλλίτερες δημόσιες πολιτικές (μεταρρύθμιση). Τα Κίτρινα Γιλέκα δεν ακολουθούν κανέναν από τους δύο αυτούς δρόμους. Το κίνημα κάνει γύρω-γύρω τους κύκλους του και, μετά τις ταραχές της 1ης Δεκεμβρίου, έφτασε σε μια νέα κλιμάκωση στις 16 Μαρτίου, αλλά δεν υπάρχουν ταραχές που να μπορούν να αντιστρέψουν την κυρίαρχη τάση.

Παρεμπιπτόντως, είναι παραπλανητικό να μιλάμε για “αντάρτικο πόλης” ή για “προεξγεμιστική κατάσταση”. Αν και οι λέξεις αυτές είναι ταμπέλες για αλληλένδετα γεγονότα, υπάρχει μια διαφορά. Η ανταρσία συνεπάγεται κάποιου είδους χρήση θανατηφόρων όπλων κι από τις δύο πλευρές. Όταν οι εξεγερμένοι ανεβάζουν το διακύβευμα και ανοίγουν την πιθανότητα ανατροπής και/ή κατάληψης της πολιτικής εξουσίας, προσφεύγουν σε οπλισμό που μόνο το Κράτος μπορεί νόμιμα να χρησιμοποιήσει: τον Μεσαίωνα, δόρατα, τόξα, σπαθιά κλπ. στη σύγχρονη εποχή, πυροβόλα. Με τα Κίτρινα Γιλέκα, δεν είναι αυτή η περίπτωση.

Σε αυτές τις περιστάσεις, η διαιώνιση ενός παρακμάζοντος κινήματος δύσκολα θα απέτρεπε τις προσπάθειές του για ξεκαθάρισμα να παραμείνουν στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή: το αίτημα για αυθεντική δημοκρατία. Όποια χειραγώγηση και να εμπλέκεται από την αριστερά ή την άκρα αριστερά, τον Ιανουάριο του 2019 η “Πρώτη Συνέλευση των Συνελεύσεων” στο Commercy (μια συνάντηση 75 αντιπροσωπειών από διάφορες ομάδες των Κίτρινων Γιλέκων), ακολουθούμενη, τρεις μήνες αργότερα, από άλλη μία στο Saint-Nazaire, εξέφρασε αυτό που τώρα είναι η ύψιστη δυνατή συνείδηση του κινήματος: μια γενική δυσαρέσκεια με τους δημόσιους θεσμούς, την τρέχουσα πολιτική, τα υπάρχοντα κόμματα και συνδικάτα. Τα Κίτρινα Γιλέκα προτιμούν τη συμμετοχή σε σχέση με την αντιπροσώπηση· την άμεση δημοκρατία σε σχέση με τον κοινοβουλευτισμό· την πολιτική “από τα κάτω” σε σχέση με τους επαγγελματίες πολιτικούς· από τα κάτω-προς-τα-πάνω σε σχέση με το από τα πάνω-προς-τα-κάτω.

Ακτιβιστές ήλπιζαν ότι ένα εξασθενημένο, αλλά ακόμα επίμονο, κίνημα θα ήταν νερό στον μύλο των διοργανωτών και των διαμορφωτών προγραμμάτων, αλλά προσπάθειες παρέμβασης από τα έξω γνώρισαν ελάχιστη επιτυχία. Όταν η πολιτική και διανοούμενη αριστερά κάλεσε για εφικτά μέτρα και λογικά βήματα δεν επρόκειτο για το είδος εκείνου λόγου που τα Κίτρινα Γιλέκα θέλουν να ακούνε. Τον Ιανουάριο του 2019, η μηνιαία *Monde Diplomatique*, μια από τις ηγετικές φωνές στη Γαλλία που καλούν για μια “πραγματική Αριστερά”, συνοψισε επαρκώς την μοίρα των μεταρρυθμιστών όταν περιέγραψε τα Κίτρινα Γιλέκα ως “πολιτισμικά ξένα προς τους περισσότερους από όσους δημιουργούν αυτήν εδώ την εφημερίδα και όσους την διαβάζουν”. Αυτό το κίνημα παραείναι ευρύ, ετερογενές και αντιφατικό για να μπορεί οποιοδήποτε παλιό ή νέο κόμμα να του προσφέρει μια συνοχή ή ταυτότητα. Ανέχεται εκπροσώπους ομιλητές για όσο ακολουθούν το κύμα της λαϊκής κινητοποίησης, παραμένουν συναινετικοί και απέχουν από την προαγωγή στιδής· ποτε είναι επικίνδυνα συγκεκριμένο, όπως μιας πολιτικής γραμμής ή – ακόμα χειρότερα – μιας εκλογικής δέσμευσης.

Επιπλέον, η αριστερά οδήγησε η ίδια τον εαυτό της εκτός του κινήματος με την άμεση και σταθερή απόρριψη των βίαιων ενεργειών των Κίτρινων Γιλέκων (αυτή ήταν, επίσης, η στάση που πήραν από την αρχή και όλα τα συνδικάτα: η κοινή δήλωσή τους στις 6 Δεκεμβρίου κατήγγελε “όλες τις μορφές βίας”). Κανένα κόμμα δεν μπορεί να δώσει στα Κίτρινα Γιλέκα μια άμεση πολιτική στέγη και να τα χρησιμοποιήσει για να οικοδομήσει μια βάση εξουσίας από μόνο του.

Αν τα Κίτρινα Γιλέκα δεν προκάλεσαν σχεδόν καμιά στάση εργασίας, αν πολύ σπάνια καλούσαν για απεργίες, αυτό συνέβη επειδή τριάντα χρόνια ήττας βαραίνουν ακόμα πάρα πολύ στην συνείδηση και τη συμπεριφορά του κόσμου: τα Κίτρινα Γιλέκα έχουν ταρακουνήσει αυτό το ιστορικό πλαίσιο, αλλά αυτό απέχει ακόμα πολύ από το ξήλωμά του. Μέχρι τώρα, κοινωνικά κινήματα δεν έχουν φτάσει στο σημείο στο οποίο ο εργάτης στους σιδηροδρόμους, ο “αυτοαπασχολούμενος” οδηγός φορτηγού, ο υπάλληλος του ταχυδρομείου, η εργάτρια στην αποθήκη, η νοσοκόμα και ο δάσκαλος θα μπορούσαν να αρχίσουν να αντιμετωπί-

ζουν την κοινή αιτία που οργανώνει και διαφεντεύει τις ζωές τους: τη μισθωτή εργασία. Στους πρώτους μήνες του 2019, καλέσματα για μια γενική απεργία, ως τρόπου επέκτασης του κινήματος, είχαν πολύ λίγες πιθανότητες να ακουστούν. Είναι ένα εντυπωσιακό χτύπημα που αφήνει όσους/ες συμμετέχουν σε αυτό τόσο ενδυναμωμένους όσο και άναυδους. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι βίωσαν την αυτοοργάνωση, την ανυπακοή, την έλλειψη σεβασμού για τους πολιτικούς, τον νόμο και την τάξη, την αστυνομία και, καθόλου ασήμαντο, για τα ΜΜΕ. *Η ιστορία, παρ' όλα αυτά, είναι ένας φτωχός δάσκαλος.* Μια εκτεταμένη κοινωνική εξέγερση δεν είναι κάποιο σχολείο στο οποίο οι μαθητές μαθαίνουν με δοκιμή και λάθη, βήμα-βήμα. Συγκρίνοντας το παρελθόν και το παρόν: οι ψεύτικες αναμνήσεις αφθονούν. Ότι θα απομείνει από τα Κίτρινα Γιλέκα δεν εξαρτάται από τα ίδια.

G.D., Ιούνιος 2019

Για περισσότερο διάβασμα

Tristan Leoni, *Sur les Gilets Jaunes*

Ένα σημαντικό, για τους Γάλλους αναγνώστες, δοκίμιο με λεπτομέρειες για την αρχή της εξέγερσης: τις γεωγραφικές ρίζες της· την ταξική σύνθεσή της· τα αιτήματά της· τον σημαντικό ρόλο που έπαιξαν οι γυναίκες· την σχέση των Κίτρινων Γιλέκων με την πολιτική· τον συχνά σχολιασμένο αλλά, παρ' όλα αυτά, περιθωριακό ρόλο του σεξισμού, της ομοφοβίας, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού· την υπόρρητη παρουσία της ακροδεξιάς ιδεολογίας καθώς και την αποτυχία των ακροδεξιών πολιτικών ομάδων να διεισδύσουν στο κίνημα· την αποσύνδεση ανάμεσα στα Κίτρινα Γιλέκα και την αριστερά και την άκρα αριστερά· την αυτοοργάνωση των Κίτρινων Γιλέκων· τη λειτουργία της βίας· και το πώς χάθηκε σταδιακά η αρχική ορμή όταν μειώθηκαν οι αποκλεισμοί των δρόμων και οι διαδηλώσεις του Σαββάτου έφτασαν να επαναλαμβάνουν τον εαυτό τους.

Για να διατηρήσουμε το παρόν δοκίμιο σύντομο, δεν ασχοληθήκαμε με το ζήτημα “απεργία/αποκλεισμός”. Επιτρέψτε μας απλά να παραθέσουμε ένα απόσπασμα από τον T. Leoni:

“ [...] τα Κίτρινα Γιλέκα [...] έβαλαν σαν στόχο την κυκλοφορία μάλλον και όχι την παραγωγή. Παρ' όλα αυτά ο αποκλεισμός σημαίνει το μπλοκάρισμα της δουλειάς άλλων ανθρώπων. Είναι μόνο επειδή κάποιοι εργάτες παράγουν προϊόντα και κάποιοι άλλοι τα μεταφέρουν που ο αποκλεισμός έχει την όποια “επίδραση”: με άλλα λόγια, το μπλοκάρισμα είναι το αποτέλεσμα μιας μειοψηφίας, επειδή η πλειοψηφία δεν κατεβαίνει σε απεργία. Εξ ορισμού, η σφαίρα της κυκλοφορίας δεν είναι κεντρική, [η κυκλοφορία] δεν είναι παρά το “προς τα πάνω” και το “προς τα κάτω” ρεύμα της παραγωγής. [...] Τον Μάη του 1968, όταν 10 εκατομμύρια εργάτες κατέβηκαν σε απεργία, δεν υπήρχε πια ροή για να μπλοκαριστεί! Συνεπώς, για να γίνει επανάσταση, το μπλοκάρισμα ή το σταμάτημα της παραγωγής δεν είναι αρκετό [...]: είναι αναγκαίο να αλλάξει η παραγωγή από πάνω ως κάτω (και επομένως πιο πιθανό να καταργηθεί μεγάλο κομμάτι της), καθώς και να αλλάξουν οι κοινωνικές σχέσεις που την συνοδεύουν. Αυτό είναι μάλλον δύσκολο αν εξεγείρεσαι μόνο στον ελεύθερο χρόνο σου”.

- Για το προλεταριάτο ως αυτούς “που δεν έχουν αποθέματα”: Bordiga, *Class Struggle and “Bosses’ Offensives”*, 1949
- “Οι προλετάριοι (...) δεν έχουν τίποτα δικό τους για να ασφαλίσουν και να (κατ)οχυρώσουν· η αποστολή τους είναι να καταστρέψουν όλα τα προηγούμενα αξιόγραφα και ασφάλειες, για την ατομική ιδιοκτησία” (*Κομμουνιστικό Μανιφέστο*, Πρώτο Μέρος).
- *Call of the First Assembly of Assemblies in Commerc*y, 27 Ιανουαρίου 2019.
- Η πρωτοτυπία και η ασυνέπεια των Κίτρινων Γιλέκων μπέρδεψε τους διανοούμενους και τους καλλιτέχνες, αριστερούς ή μη. Μια εξαίρεση ήταν η Πάμελα Άντερσον η οποία έγραψε ήδη από τις 4 Δε-

κεμβρίου του 2018: “Όταν οι διαδηλωτές καταστρέφουν αυτοκίνητα και καίνε μαγαζιά, επιτίθενται συμβολικά στην ατομική ιδιοκτησία που είναι η βάση του καπιταλισμού. Όταν επιτίθενται στους αστυνομικούς απορρίπτουν συμβολικά και προκαλούν τις κατασταλτικές δυνάμεις του κράτους – δυνάμεις που πρωτίστως προστατεύουν το κεφάλαιο”. Η δήλωσή της ήρθε σε μια στιγμή που το κίνημα συγκέντρωνε ορμή, σε εντυπωσιακή αντίθεση με την καθυστερημένη αναγνώριση από 1400 Γάλλους συγγραφείς και καλλιτέχνες που περίμεναν μέχρι τις 4 Μαΐου του 2019, όταν τα Κίτρινα Γιλέκα έχαναν την ενέργειά τους, για να δηλώσουν δημοσίως ότι αυτή η διαμαρτυρία ήταν άξια υποστήριξης. Φαίνεται ότι η πρώην τηλεοπτική και κινηματογραφική σταρ του *Baywatch* Πάμελα ήταν πολύ πιο εύστοχη από ένα ολόκληρο τσούρμο προσωπικοτήτων από τον κόσμο της κουλτούρας.

Pamela Anderson Gilets Jaunes & I

- Για να βοηθήσουμε να θέσουμε την κρίση με τα Κίτρινα Γιλέκα στο πλαίσιο της σύγχρονης περιόδου: *Call of the Void* 2003, *In for a Storm. A Crisis on its Way*, 2007. Πιο συγκεκριμένα: *From Crisis to Communisation*, PM Press, 2019, κεφάλαιο 4, “*Crisis of Civilisation*”.
- Το παράθεμα στην αρχή αυτού του κειμένου είναι από τα άπαντα του George Bataille (ο δεύτερος τόμος περιέχει συλλογές δημοσίευτων χειρογράφων και σχεδιασμάτων από την περίοδο 1922-1940: *Oeuvres*, Gallimard, 1970).